

Självständigt arbete på grundnivå

Independent degree project – first cycle

Pedagogik 15hp
Education 15 credits

En kvalitativ studie av förskolans miljö
Betydelsen av materialets placering för barns val av lek

Camilla Eriksson och Jessika Arnlund

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

MITTUNIVERSITETET

Institutionen för utbildningsvetenskap (UTV)

Examinator: Staffan Löfqvist, staffan.lofqvist@miun.se

Handledare: Ann-Katrin Perselli, Ann-katrin.Perselli@miun.se

Författare: Camilla Eriksson, caer1008@student.miun.se, Jessika Arnlund,
jeaar1008@student.miun.se

Utbildningsprogram: Lärarutbildningen, 210 hp

Huvudområde: Pedagogik 15hp

Termin, år: ht, 2013

Abstrakt

Denna uppsats handlar om miljön i förskola, närmare bestämt vilken betydelse placering av materialet har och om möbleringen påverkar barnens val av lek. Den handlar även om vad som ligger till grund för pedagogernas tankar när de utformar miljön. Uppsatsen riktar sig till personalen på förskolan och studenter som utbildar sig till förskolelärare. Den baseras på intervjuer med fyra pedagoger och observationer av barn i förskolemiljön. Reggio Emilia filosofin är den teoretiska utgångspunkten för studien och pedagoger i studien utgår från barnens intresse när de utformar miljön och de anser att materialet ska vara spännande, utmanande och stimulerande för barnen. Vi valde att skriva studien eftersom som blivande förskolelärare kommer vi att möta förskolans material och miljö dagligen. Tidigare forskning visar på att förskolan ska ses som en kompensation för hemmet och att förskolan bör ordnas utifrån barnens intresse. Forskning visar även på att förändring i miljön bör göras eftersom samma miljöuppsättning inte passar alla barngrupper.

Nyckelord: Barns intresse, Material, Miljö, Placering.

Innehållsförteckning

Abstrakt	i
Inledning	1
Problemformulering.....	2
Bakgrund	3
Materialet på förskolan.....	3
Förskolemiljö och miljöuppsättning	4
Lekmiljöns betydelse för barn	5
Reggio Emilia filosofin.....	6
Syfte	8
Frågeställningar	8
Metod	9
Metodval.....	9
Urval.....	9
Genomförande	10
Studiens trovärdighet	10
Forskningsetiska frågor	11
Metoddiskussion	11
Resultat	12
Utgå ifrån barnens intresse	12
Svårigheter i utformningen av miljön	13
Att göra rum i rum och avskärmningar	15
Tillgänglighet och föränderlighet	16
Sammanfattning	18
Diskussion	19
Högt och lågt placerat.....	19
Skapandet av miljön.....	20
Pedagogens roll	21
Referenser	23
BILAGA 1: Intervjufrågor	25

Inledning

Denna studie riktar vi till personal på förskolor och de studenter som utbildar sig till förskollärare. I denna studie skriver vi om förskolans miljö, det vill säga förskolans olika rum, material och möbler som finns. Vi använder oss av orden förskolemiljö och miljöuppsättning i vår studie. Med förskolemiljö menar vi miljön i en helhet på förskolan och med miljöuppsättning beskriver vi hur de gjort för att ha ordnat deras miljö. När vi skriver om materialet på förskolorna använder vi termerna pedagogiskt material, skapande material och lekmaterial.

Denna studie valde vi att göra eftersom att pedagoger stöter på material och miljön dagligen i verksamheten. Då vi anser och tror att miljön är viktig för barnen och att det sedan är personalens uppgift att utforma miljön ansåg vi att detta var ett viktigt område att studera. Vi har fått uppfattningen om att miljön på förskolan är något viktigt i verksamheten men vi har även fått uppfattningen om att en miljö kanske inte passar alla barn. *Läroplanen för förskolan, Lpfö98*, (Skolverket, 2010) skriver att pedagoger bör ta hänsyn till barns olika förutsättningar och behov. Utifrån vad som står i Lpfö98 (Skolverket, 2010) så kanske en miljöuppsättning inte fungerar på alla förskolor och man bör därför förändra. Hur gör man då för att utforma en miljö som passar barnens behov och intresse som Lpfö98 (Skolverket, 2010) beskriver att den ska göra. Att miljöer på förskolor kan se annorlunda ut har vi fått förklarat genom svar i intervjuer från förskollärare samtidigt som vi har konstaterat det via besök på olika förskolor när vi samlat material till denna studie. Det kan vara skillnader i vilken storlek på rum och hur många rum som finns. Eftersom att miljön på förskolor ser olika ut, exempelvis olika många rum tänker vi att pedagoger och barnskötare har olika möjligheter att skapa en bra miljö för barnen.

I studien används Reggio Emilias filosofi som en teoretisk utgångspunkt. Den filosofin utgår från en pedagogiskt arbetsätt som ständigt är i förnyelse och där de har utveckling och barnens behov som utgångspunkt (Jonstoj & Tolgraven, 2001). Inom Reggio Emilias filosofi är en föränderlig miljö centralt och filosofin syftar på att kunskap skapas genom samspel mellan vuxna, barn och miljön. De menar även att barnens delaktighet är viktig när miljön ska förändras (Jonstoj & Tolgraven, 2001). Vi anser då att Reggio Emilias filosofi är relevant och stödjer vår studie eftersom att den handlar om miljö och hur man kan förändra en miljö.

Det används olika material på förskolor. Det finns olika mycket material och olika mycket som används. Material på förskolor kan ha olika placering. En del material kan vara placerad högt upp och annat material kan vara placerat lågt ner. Vilka valmöjligheter ger de olika placeringarna av materialet barnen och hur lockar dem till lek? Av vad vi har kunnat se, står ofta matbord centralt i

rummen men då är frågan hur man ska tänka på för att göra bordet inbjudande till lek. Kan det vara så att placeringen av material har betydelse för barnens lek?

Problemformulering

Vår problemformulering är att många förskolor har mycket material men hur det har placerats eller inte placerats kan påverka barnens intresse och tillgänglighet till materialet. Hur tänker pedagogerna när de utformar en miljö? I denna studie vill vi undersöka förskolors miljöer och miljöuppsättningar.

Bakgrund

Under detta kapitel kommer vi att beskriva tidigare forskning om materialet och miljön på förskolan. Vi har fyra olika avsnitt i bakgrunden; *Materialet på förskolan*, *Förskolemiljö och miljöuppsättning*, *Lekmiljöns betydelse för barn* och *Reggio Emilia filosofin*. Varje avsnitt har från början en kortare beskrivning om vad avsnittet kommer att handla om. Den forskning som kommer beskrivas nedan har vi valt på grund utav att vi anser att den är relevant i samband med studiens syfte och frågeställningar.

Materialet på förskolan

Avsnittet tar upp forskning om det material som finns på förskolor och hur det materialet används och placeras av pedagogerna. Vissa material finns det mycket av på förskolor och andra material är oftast otillgängligt placerat för barnen.

I en studie (Almqvist, 1994) av svenska förskolors material framkom det att mycket utav materialet är pedagogiskt och skapande material. Det visar sig att det även finns mycket material för grov- och finmotorik och konstruktion på förskolor. I Russell, Swaminathan och Trawick-Smith (2011) studie kommer de fram till att material som matematikspel och pussel har oftast en lösning och att de spelen bidrar till mindre kreativa och uppfinningsrika spelmöjligheter för barnen. Almqvists (1994) studie visar att det skapande materialet så som papper, färg, pennor, lim och glitter sällan används på förskolorna. Det skapande materialet är oftast placerat så att barnen inte når eller får tillgång till det. Det material som barnen får tillgång till varken utmanar eller lockar barnen till lek och aktivitet (Nordin-Hultman, 2005). I en annan studie av förskolors material (Nordin-Hultman, 2005) visar det däremot sig att stor del utav det material som barnen får tillgång till i förskolan är ett material som är lättstädat t.ex. lego, klossar och dockor, vilket inte smutsar ner barnen eller omgivningen. Det smutsiga materialet som målarfärg, vatten och lera blev ofta högt placerat i skåp eller i ett rum som barnen inte har fri tillgång till. Studien visar även att förskolor har ofta olika rum med olika aktivitetsområden där både rummen, materialet och barnen är avgränsade från varandra. Det leder till att både aktiviteter och material blir styrda när de befinner sig i rum som barnen inte får fri tillgång till (Nordin-Hultman, 2005). I Bergström Erikssons studie (2013) testade pedagogerna på en förskola att arbeta med genomskinliga leklådor som innehöll leksaker i olika teman. Syftet med lådorna var att barnen kunde se innehållet och att inte allt material skulle vara framme hela tiden. Pedagogerna ändrade materialet i lådornas innehåll beroende på vad barnen var intresserade av.

Med utgångspunkt i Heideggers (1981) teorier om hur människan lär sig använda och förstå olika verktyg i själva användandet av dem kan barns lärande om material och verktyg förstås. För att barn ska kunna upptäcka

föremåls och materials funktioner behöver barnen få testa, undersöka, använda sig utav dessa på olika sätt och försöka utföra föremålets funktion. Om barnet enbart får betrakta föremålet får barnet inte upptäcka eller någon färdighet i användandet av föremålet (Lindahl, 1998). Vygotskij (1999) menar att barns utvecklas när de får delta i aktiviteter som ligger lite över deras egen kompetens (den proximala utvecklingszonen) och att det även finns vuxna och andra barn som barnet kan lära utav.

Förskolemiljö och miljöuppsättning

I detta avsnitt beskriver vi tidigare forskning om förskolan miljö och om hur miljön och förändringarna i den påverkar barnen på olika sätt. Pedagogerna har en stor roll i hur miljöuppsättningarna uppfyller barnens behov och intresse. Forskningen visar att miljön bör utformas utifrån barnens intresse och att det kan vara lätt att pedagoger fastnar i samma miljöuppsättningar och att flexibilitet och föränderlighet är något som pedagoger bör stäva efter.

Granberg (2003) beskriver två olika miljöer. Den ena är en fysisk miljö där arkitekturen både inomhus och utomhus ingår. Den andra är en psykisk miljö där barnen får utrymme och tid till lek. Både den fysiska och psykiska miljön utformas utifrån barnens lust till lek. Enligt Granberg (2003) bör det finnas leksaker och material som lockar till lek. Hon menar även att barnens val av lek kan bero på vilka leksaker som finns. Valet kan även bero på miljöuppsättningen och hur miljön inspirerar barnen. Granberg (2003) menar även att leksakerna bör stimulera den påbörjade leken och inspirera barnen till nya lekar. Åberg och Lenz Taguchi (2005) menar att förändring i miljön bör göras ibland eftersom att en och samma miljöuppsättning inte passar alla barngrupper. De menar att det inte vara så att barnen är stökiga utan det kan vara så enkelt som att valet av materialet och placeringen inte passar barnen. Då kanske det kan fungera att ändra lite i miljön för att det ska bli menar Åberg och Lenz Taguchi (2005). Istället för att miljön förändras vid behov menar Löwenborg och Gíslason (2002) att pedagoger lätt kan hamna i gamla spår, att de fortsätter på det sättet som de alltid gjort. Författarna menar även att pedagoger lätt kan bli blinda i sin egen lärarroll. Trots detta menar Löwenborg och Gíslason (2002) att pedagoger bör sträva efter att vara flexibla för att kunna anpassa sig efter den specifika barngruppen. De menar att miljön bör utvecklas utifrån barnens intresse. Åberg och Lenz Taguchi (2005) betonar vikten av att tänka på att barnen blir erbjudna en miljö som ger möjlighet och erbjuder att utforska. Om förskolan ska ses som en kompensation för hemmet är det inte säkert att den gör barnen villiga att utforska miljön tillsammans. Åberg och Lenz Taguchi (2005) argumenterar för att förskolan bör ordnas utifrån barnens intresse istället. Enligt Lenz Taguchi (2005) ska barnen få möjlighet att utforska i miljön och de ska kunna få möjlighet använda sin fantasi. Bergström Eriksson (2013) skriver att stolar inte alltid är stolar, bord är inte alltid bord och mattor är inte alltid mattor. Borden kan exempelvis vara ett skepp, mattan kan vara havet och stolar kan vara ett sjöodjur. Även om materialet och möblerna finns för en speciell anledning är det inte säkert att det är det som barnen väljer att använda det till.

Enligt läroplanen (Skolverket, 2010) ska alla barn få möjlighet att delge av sina åsikter och tankar när det kommer till planeringen av miljön. Men det kan uppstå problem när det kommer till barnens delaktighet inom planeringen. Enligt Mackey (2012) uppfattas ofta barn som okunniga inom området och därmed får de en begränsad möjlighet att delta i förändringen av materialets placering i miljön. Bergström Eriksson (2013) skriver i sin avhandling att barnen ska få vara delaktig i miljöns utformande men att det är pedagogen som har sista ordet. Alltså att barnen ska få vara delaktig men pedagogerna få se till vad som blir gjort. Så i slutändan är det pedagogerna som bestämmer miljön. Mackey (2012) hävdar att det kan vara en utmaning för pedagogerna när barnen tillåts vara delaktig. De yngre barnen kan vara svår att förstå, barnen kan ha svårt att få fram budskapet och det kan även vara svårt för pedagogerna att förstå budskapet på rätt sätt. Mackey (2012) menar att barnen stärks i bland annat deras självförtroende om de får möjlighet att vara delaktig i planeringen av miljön, för barnen stärks nämligen när de får samarbeta med vuxna.

Granberg (2003) skriver att det kan vara bra att ha bestämda platser på leksaker för barnen, gärna med fotografier. Hon tycker att materialet bör finnas i barnens höjd då hon menar att barnen väljer utifrån vad de ser. Hon betonar betydelsen av att pedagoger ser över inomhusmiljön så att den utgår från barnens behov. Bergström Eriksson (2013) skriver att beroende på åldrar kan man placera material på olika nivåer. Ett exempel hon gav var att på nedersta hyllan fanns leksaker för de minsta barnen och på hyllan och hyllor ovanför fanns pussel och pyssel. Granberg (2003) menar att pedagoger bör se efter barnens behov eftersom de är så mycket mer än enbart pedagoger. Hon anser att pedagoger även är lekkamrater och har en serviceroll. Pedagoger är dessutom både observatör och dokumentatör på samma gång. Enligt Pramling Samuelsson och Asplund (2003) tar barnen alltid till sig information och utvecklas. Författarna menar att pedagoger bör ta till sig barnens perspektiv. I Mayer och Musatti (2011) studie om aktiviteter och delad uppmärksamhet av yngre barn, diskuterar de om pedagogens placering. I detta fall var placeringen av pedagogen på mattan där det även fanns olika material och aktiviteter. Pedagogens permanenta placering på golvet utgör en referenspunkt för barnen där de får uppmärksamhet och närhet (Mayer & Musatti, 2011).

Lekmiljöns betydelse för barn

Här nedan kommer ett kortare stycke om leken och lekmiljöns betydelse för barn och pedagogernas roll i lekmiljöns uppsättning. Det är pedagogerna som ordnar en stimulerande lekmiljö för barnen som fångar deras intresse och utmanar dem.

Lillemyr (2002) beskriver att leken ger pedagogerna möjlighet att observera vad barnen gör. Han menar dessutom att barnen socialiseras genom leken och tar med sig erfarenheter från leken (Lillemyr, 2002). I Tullgrens avhandling

(2004) beskrivs det att barn är engagerad under tiden de leker. De beskrivs även att de är koncentrerad, kreativ och även aktiv under tiden. Hur kan pedagoger ordna en lekmiljö som är stimulerande för barnen och som tar till vara på deras intresse? Lillemyr (1990) beskriver att leken är något som är lustbetonat och är en stor del i barnens liv. Tullgren (2004) skriver i sin avhandling att leken bör uppmuntras. Det är pedagogerna som uppmuntrar till val av lek och stimulerar även barnens lek. Jonstoj och Tolgraven (2001) föreslår i sin studie att pedagoger i sitt arbete ska sträva efter att utveckla en förmåga att kunna utmana barnen och ge dem uppgifter och problem som de ska lösa för att lärandet ska gå vidare. Några utmaningar kan vara att introducera ett nytt material, nya upplevelser och metoder för barnen. Miljön bör enligt Granberg (2003) innehålla harmoni, inbjudande material, sinnesstimulans och avgränsande områden så att den blir inbjudande för barnen. Hon menar att barn borde erbjudas avskildhet utan störningar från vuxna och pedagoger. Barn behöver hemliga platser att vara på som till exempel avgränsningar i rummen eller enskilda rum. I en studie (Bergström Eriksson, 2013) visade det sig att det fanns flera olika rum på förskoleavdelningen och att pedagogerna skapade dessa genom hyllor och garderober men att även barnen skapar och hittar egna vrår. Det kan även vara så att barnen skapar sina egna vrår menar Bergström Eriksson (2013). Det kan vara bakom en öppen dörr eller att de drar fram någon mindre skärm eller förvaring för att skapa sitt egna lilla krypin. Det behöver inte vara något som pedagoger har skapat.

Reggio Emilia filosofin

Under denna rubrik beskriver vi om Reggio Emilia filosofin. Vi beskriver bland annat att filosofin ser miljön som en andre pedagog och förändring i miljön har en central del. Den lägger kraft på barnens delaktighet och intresse och väljer att utgå från deras behov. Då miljön, förändringen och barnens intresse är centralt för Reggio Emilia har vi filosofin som utgångspunkt i vår studie eftersom även dessa punkter är centrala i vår studie.

Reggio Emilia är en pedagogisk filosofi och fått sitt namn ifrån staden Reggio Emilia som ligger i norra Italien (Jonstoj & Tolgraven, 2001). Reggio Emilia utgår från ett pedagogiskt arbetssätt, enligt Jonstoj och Tolgraven (2001), ett arbetssätt som är ständigt i förnyelse och utveckling. Filosofin utgår från barnens behov och har det som utgångspunkt. Förändring av miljön är centralt inom Reggio Emilias och deras grundsyn är att kunskapen skapas genom samspel mellan barn, vuxna och miljön (Jonstoj & Tolgraven, 2001). Barnens delaktighet och förändring av miljön är centralt. Ellis och Strong-Wilson (2007) beskriver miljön som den andre pedagogen, och att miljön även ska kunna utmana och stimulera barnens tankar. Hamerslag (2013) beskriver att det inte bara är i läroplanen som barnens engagemang och delaktighet, utan hon menar att det är en stor del inom Reggio Emilias synsätt. Hon beskriver barnens delaktighet ett sätt som att pedagogerna bestämmer men barnen har möjlighet att påverka innehållet och delvis ändra. Inom Hammerslags (2013) studie beskriver pedagoger att när de inspireras av Reggio Emilias pedagogik

så ser de till att ta alla barn blir lika behandlad och att barnens intresse och tankar ska bli tagen på allvar och inte att någon ska skratta åt dem. Det ska respekteras att alla tänker olika. För att se barnens intresse kan pedagoger använda sig av observationer (Hammerslag, 2013). På Reggio Emilia förskolor är materialet och möblerna lågt placerade, allt befinner sig på barnens nivå (Wallin, 2004). Miljön och materialet på förskolorna utgår och formas utifrån barnens åldrar. Grupperna som barnen är indelad i är åldersindelad eftersom de menar att barn i olika åldrar har olika behov i sin pedagogiska miljö (Wallin, 2004). De menar att det som finns i miljön är där av en anledning och pedagogerna arbetar med att utforma och förändra miljön kontinuerligt så att sinnesintrycken utmanar, stimulerar upptäckarglädjen och skapar reflektion hos barnen (Jonstoj & Tolgraven, 2001). Det handlar alltså endast om inspiration, det vill säga att det inte är något medlemskap eller något licensierat inblandat (Hammerslag, 2013).

Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka förskolans miljö och söka förståelse för lekmaterialens placering.

Frågeställningar

- Vad ligger till grund för pedagogernas tankar när de utformar miljön för barnen?
- Vilken betydelse får materialets placering för barnens val av lek?

Metod

I metodkapitlet här nedan kommer vi att redogöra hur vi har genomfört denna studie. Detta har vi gjort utifrån intervjuer med pedagoger och observationer av miljön. Vi valde att undersöka problemområdet med hjälp av intervjuer för att få tillträde till pedagogernas tankar. Genom observationerna såg vi till viss del hur miljön fungerar för barnen. En mer ingående beskrivning av metoden kommer här nedan.

Metodval

Vi valde att genomföra en kvalitativ studie, en studie som inriktar sig mer för ord och tolkningar. I kvalitativa intervjuer är den intervjuades ståndpunkter intressanta (Bryman, 2011). Intervjuer gjordes med pedagoger så att vi kunde tolka deras svar för att få svar på vår frågeställning. Vi kände oss bekanta med intervjuer som metod och ansåg att vi skulle få bättre svar och att vi kunde be pedagogerna utveckla sina svar och tankar än om vi valt att använda någon annan metod som exempelvis enkäter. Intervjufrågorna (se bilaga 1) skapade vi genom att först lista upp alla frågor vi kunde komma på som hade med miljön och materialets placering för att se vad vi ville få svar på. Många utav dessa frågor var ledande och det fanns många ja och nej frågor. Vilket liknar mer en kvantitativ studie, strukturerade intervjuer som har tydliga syften för att få svar på frågeställningarna och få stor reliabilitet (tillförlitlighet av en mätning) och validitet (avser mätningen det som ska mätas) men detta passar inte en bedömning av en kvalitativ studie (Bryman, 2011). Vi beskriver detta mer närmare under studiens trovärdighet. Vi valde då att forma om frågorna till färre och mer öppna frågor för att få mer beskrivande och personliga svar från pedagogerna för att skapa kvalitativa intervjuer. För att svara på frågan vilken betydelse materialets placering har för barnens val av lek valde vi att observera var och med vad barnen leker. Vi valde att göra två observationer på varje avdelning. Observationerna varade mellan 15-30 min. Vi gjorde en sorts avprickningsschema (läs mer under genomförande) där vi kryssade i var och med vad barnen lekte under observationstiden.

Urval

Vid urval av förskolor och pedagoger bestämde vi oss först för att göra sex intervjuer, tre intervjuer var, men när vi bestämde att vi även skulle göra observationer valde vi att göra endast fyra intervjuer. Detta för att vi kände en tidsbrist i arbetet med studien. Vi frågade fyra förskolelärare på fyra olika förskolor som vi kände till, har vikarierat på, eller haft VFU, verksamhetsförlagd utbildning, på. Från tidigare erfarenheter är det lättare att få möjlighet att intervjua och observera på förskolor där vi är bekanta för både pedagoger och barn. De fyra pedagogerna vi frågade tackade ja till att delta i studien och bli intervjuade.

Här nedan kommer en kort beskrivning av pedagogerna som vi intervjuade och förskolorna som de arbetar på. Benämningarna Pedagog 1,2,3 och 4 används även i resultatet.

Pedagog 1: Kvinnlig förskolelärare som arbetat i 6 år i förskolan. Arbetar nu på en förskola som har fem avdelningar, hennes avdelning är ett femårs avdelning.

Pedagog 2: Kvinnlig förskolelärare/förskolechef som arbetar på ett föräldrakooperativ (som även hyrs ut under helgerna och kvällarna) och har arbetat där i 4 år sedan den blev kooperativ men jobbade även där innan då den ännu var en kommunal förskola. Denna förskola är en 1-5 års förskola och har endast en stor avdelning.

Pedagog 3: Kvinnlig förskolelärare som arbetat i 18 år på fritids och i förskolan. Arbetar nu på en förskola som har en och en halv avdelning med barn mellan åldrarna ett till tre.

Pedagog 4: Kvinnlig förskolelärare som arbetat i 15 år i förskolan. Hon arbetar nu på en fyra till femårs avdelning på en förskola som har fyra avdelningar.

Genomförande

Pedagogerna fick bestämma vilken dag, tid och plats intervjuerna skulle hållas eftersom att vi vet att det kan vara svårt för pedagogerna att få tid för att gå ifrån barngruppen. Intervjuerna utfördes i ett enskilt lugnt rum på förskolorna och varade mellan 30-45 minuter. De spelades in med hjälp av mobiltelefonen. Vi lät pedagogerna först få berätta lite om sig själva och hur länge de arbetat på förskolan. Sedan bad vi dem berätta utifrån intervjufrågorna (se bilaga 1). Efter intervjuerna lyssnade vi igenom inspelningarna och transkriberade intervjuerna. Transkriberingarna läste och jämförde vi och sökte likheter, olikheter och samband för att skapa teman i resultatet.

Innan observationerna ritade vi upp en översikts ritning av avdelningarna, hur rummen ser ut och var möblerna befinner sig i rummen. På en av avdelningarna fanns en utrymningskarta som var en övergripande bild av avdelningen, den kopierades och möbleringen ritades dit. Under observationerna kryssade vi i ett kryss på ritningen för var varje barnen befann sig och med vad barnen lekte med. Vi kryssade nya kryss när barnen flyttade på sig.

Studiens trovärdighet

En kvalitativstudie bedöms som skrivits ovan inte som en kvantitativstudie med reliabilitet och validitet utan trovärdighet i studien består av kriterierna tillförlitlighet, överförbarhet, pålitlighet och möjlighet att styrka (Bryman, 2011). Tillförlitlighet skapas då studien genomförs enligt de regler som finns och överförbarhet är en utförlig redogörelse som hjälper att överföra resultatet till en annan miljö. Pålitlighet menas att forskarna har ett granskande synsätt som ser till att det skapas en fullständig redogörelse av forskningsprocessen

och möjlighet att styrka menas att forskarna säkerställer att de inte medvetet låtit personliga värderingar påverka resultatet (Bryman, 2011). Vår studie baseras enbart på fyra intervjuer och åtta relativt korta observationer och trovärdigheten i den kan kännas liten men vi anser att vårt resultat baseras på tolkningar av fyra olika pedagogers tankar kring miljön och materialet på förskolan och styrks ytterligare av våra observationer.

Forskningsetiska frågor

Vi tycker att det är viktigt att de intervjuade ska känna sig trygga med situationen och att de ska ha tryggheten att våga säga som de verkligen tycker. Därför fick de intervjuade personerna veta innan de godkände sitt deltagande i studien informationskravet precis som Stukát (2005) beskriver, alltså de informerades om studiens syfte och att deltagandet är frivilligt och de har rätt att när som helst avbryta sin medverkan. Stukát (2005) skriver även om att informera pedagogerna om konfidentialitetskravet som innebär att de personerna som undersöks ska vara informerad om att alla uppgifter som behandlas i studien är konfidentiellt och att de privata data som kan identifiera personerna inte kommer att redovisas. Detta såg vi även till att pedagogerna var informerad om.

Metoddiskussion

Vi anser att intervjuer och observationer passade väl till studien men i efterhand anser vi att studien kunde istället enbart baseras på intervjuerna. De gav oss mer information att tolka än observationerna. Observationerna uppfyllde inte den effekt som vi hade i tanken från början. Vår tanke var att observationerna skulle kunna visa oss en bild av hur materialets placering påverkade barnens val av lek. Om det pedagogerna uttryckte om miljön och placeringen kunde bevisas/motbevisas. Vi tyckte ändå att observationerna var givande för oss eftersom vi fick se var barnen valde att leka. Men eftersom de enbart blev åtta korta observationer känns trovärdigheten låg. Observationerna var även bra för att se hur en miljöuppsättning kan se ut, men i överlag anser vi att intervjuer var mer passande i det här arbetet. Det är inte säkert att barnen lekte som de brukade, de tillfällen vi var där och observerade. Vi känner att observationer under en mycket längre tid skulle vara mer givande och ge mer trovärdigheten för studien. Trovärdigheten i en studie är det viktigaste men ändå det svåraste. Självklart tror vi på att de intervjuade pedagogerna berättade öppet och talade sanning till oss. Men det går aldrig att vara helt säker på detta. De intervjuade kan omedvetet försöka svara och berätta det som de tror att vi vill veta, hur någon ska vara och inte vad det egentligen är.

Resultat

Det här kapitlet har vi delat upp i fyra olika teman; *Utgå ifrån barnens intresse, Svårigheter i utformningen av miljön, Att göra rum i rum och avskärmmingar* och *Tillgänglighet och föränderlighet*. Där vi tar upp resultatet av våra tolkningar av våra intervjuer med pedagogerna och observationer av var barn leker.

Utgå ifrån barnens intresse

I detta tema presenteras våra tolkningar och analyser av pedagogernas tankar och handlingar kring barnens intresse. Hur använder de sig av och tar till vara på barnens intresse? Hur kan pedagogerna göra för att få det bra och vilka hinder kan pedagogerna möta i verksamheten.

Pedagogerna talar om att de utgår från barnens intresse när de utformar miljön och väljer vilket material de ska använda och var det ska placeras, det är i alla fall vad de har som mål. Materialet anser pedagogerna, ska vara spännande, utmanande och stimulerande för barnen. Utformningen av förskolornas miljö utgår som sagt ifrån barnens intresse och intresset hos barnen kan ändras från varje barngrupp. En pedagog påpekar att intresset kan ändras mellan några månader i samma barngrupp. Pedagog 1 berättar om att när det är en ny barngrupp så tar det även tid för barnen att lära känna varandra. Det är mycket för pedagogerna och barnen att lära känna och undersöka barnens intressen den första tiden. För att veta få vilka barnens intressen är genomförs observationer och intervjuer.

Då försöker vi att kolla vad de har för önskemål å vad de är intresserade av just nu. Men sen blir det ju. Har vi haft samma barngrupp är det lätt att man kör på i samma hjulspår. Att man har redan det man har, sakerna placerad. – pedagog 4

Att planera en ny miljö som utgår från barnens intresse kan ta tid och det är lätt att bli bekväm i sina val. Därför kan pedagogerna lätt hamna i samma mönster som förut. Detta beskrivs i citatet ovan och pedagogen menar att de kan hamna i samma hjulspår som förut eftersom att det alltid har fungerat. Det kanske finns ett ännu bättre alternativ och hon menar att barngruppen kan ha nya behov även fast pedagogerna kanske inte tänker på det. Därför är det viktigt att pedagoger tänker en gång extra om det är något som behöver förändras i miljön för att skapa den miljön som passar barnens behov bäst.

Sen ser man ju eftersom under året om man märker liksom att det där är ett ganska stökigt rum, det blir ganska hög ljudnivå, då kan man ju fundera på om man har ställt saker, leksaker på fel ställe. – pedagog 4

När pedagogerna märker att barnen inte längre är intresserade av vissa material så antingen gör dem om den hörnan till något annat eller flyttar den

för att skapa intresset igen. Pedagog 3 berättar exempelvis om en köksvrå som var placerad i ett rum men som inte blev använd som köksvrå. Den flyttade pedagogerna på till rummet bredvid, vilket gav resultatet att barnen började leka i köksvrån. I våra observationer kan vi se att barnen ofta leker på samma delar av avdelningarna och med samma lekmaterial. Mycket utav materialet som är framme använder inte barnen under de tillfällen vi observerade dem. Pedagogerna berättar om att de även plockar bort vissa leksaker som de senare kan plocka fram igen för att försöka återskapa intresset hos barnen. Detta är för att pedagogerna har märkt att stor del av materialet endast är intressant och rolig i några veckor, sedan vill de ha något annat.

Dockhus med massa möbler, också finns det ju dem här pippi dockorna till pippihuset. Det används ju nästan ingenting. Jag undrar ifall det är för färdigt?
– pedagog 3

Pedagog 3 anser att skälet till varför barnen väljer att avstå lek med ett färdigt material är för att det inte ger barnen möjlighet till fantasi och kreativitet på den nivån som barnen vill. Den är redan utformad att vara på ett visst sätt. Miljön ska ge barnen möjligheter till kreativitet, fantisera, uppleva, leka, ha roligt och den ska vara intressant. Pedagogerna menar att dem har ansvaret att skapa dessa möjligheter för barnen. Under observationer av Pedagog 1:s avdelning var det i kiosken, ett färdigt material, som barnen befann sig. Det är ett kioskstånd med kassaapparat som det går att få ett betalkort ifrån. Bakom finns matvaror och barnen kommer med sin korg för att handla. Denna leksak är ganska förutbestämd men ändå populär hos barnen. Betyder det att det inte spelar så stor roll att det är redan ett färdigutänkt material? Kan det helt enkelt bero på vad barnen är intresserade av. De kanske inte var intresserade av pippihuset men intresserade av kiosken? Kiosken som pedagog 1 nämnde var en leksakskiosk som de nyligen hade införskaffat eftersom att de sett barnens intresse att handla. Det var ett ställe som var populärast hos barnen för stunden. Denna kiosk köptes in eftersom att pedagogerna observerat barnens intresse för att handla och sälja. De fick tomma förpackningar som det varit mat ifrån köket och pedagogerna tog även med sig.

Svårigheter i utformningen av miljön

I detta tema beskrivs en del svårigheter som pedagogerna ansåg begränsa deras möjligheter i utformningen av miljön. Svårigheter som uthyrning av delar av lokalerna, pedagogernas tid och möjligheter påverkar pedagogernas möjligheter.

Pedagogerna uttrycker sig att arbetslaget inte alltid kan göra som de verkligen vill. Möjligheter, tid och pengar är problem som pedagogerna anser motarbetar deras utformning av miljön. Ett annat problem är att de inte alltid får ändra på miljön. Det är inte alla förskolor som får ändra i miljön eftersom lokalerna även används till annat än en förskoleverksamhet. På Pedagog 2:s arbetsplats hyrs lokalen ut under vissa helger och kvällar. Pedagogerna på den förskolan måste därmed flytta leksaker och inredning inför helgerna. Det leder till att vissa material inte plockas fram om förskolan är uthyrt många helger i

rad. Att sätta upp teckningar på väggen är inte heller något som de kan göra i stor utsträckning eftersom att dessa måste tas ner inför uthyrningen.

I och med att vi hyr lokalen, och att den hyrs ut på kvällar och helger så är vi ju ganska styrda av att möblering och sånt ska vara lätt att flytta. Så vi måste ju bara ha grejer som är lätt att flytta inget som är väggfast och det hindrar ju litegrann tycker jag. – pedagog 2

Pedagog 2 berättade att de ville göra så mycket mer än vad de kunde. I två av tre rum kan de inte ha några väggfasta saker alls. I ett av rummen kan de göra som de vill men rummet är litet och det finns inte speciellt mycket valmöjligheter. Problemet med att utforma miljön inomhus vägdes upp av en varierande miljö utomhus. En miljö som erbjuder stor motorikövning.

När vi kommer tillbaka efter sommaruppehåll och det är uthyrt flera helger i rad så blir det lätt att vissa saker inte blir framplockat. – pedagog 2

Pedagog 2 beskriver att barnen ibland inte får alla sina leksaker och sitt material utplacerat igen efter en uthyrning. Pedagogen upplever att de inte orkar bära runt materialet hit och dit hela tiden. Därmed blir barnens material bortprioriterat. Pedagogen anser att detta är synd eftersom att det är barnen som får lida av det. Hon menar att det inte är pengarna som är problemet utan problemet är begränsningarna av vad deras möjligheter och vad de får göra som styr. Pedagogen berättar även att de utgår från barnens intresse när de utformar miljön. Men dessvärre blir barnens intresse i kläm då de ibland inte plockar fram vissa material och då de inte kan införskaffa ett visst material eftersom att de inte har plats för det. Pedagogerna vill inte heller lägga ner för stor del av deras tid på att plocka fram och bort material. Barnen får därmed inte den uppmärksamhet och tid som de behöver och som pedagogerna menar att de är värda.

Att skapa möjligheter, att utforma och ändra miljön behöver inte alltid kosta mycket pengar. Det kan vara att varierar i materialet som redan finns och detta för att barnen ska bli intresserade på nytt när materialet tas in igen. När materialet ska placeras gäller det att tänka till. Beroende på hur möblerna placeras och material så inbjuder det till olika sorters lekar.

Man kan ha det en stund och istället byta. – pedagog 1

Pedagogerna menar att det är bättre och billigare att variera med deras material som de redan har. Detta kan även ses som en inspiration utifrån Reggio Emilia filosofin då den ser förändringen som en viktig del i deras pedagogik. Budgeten behöver kanske inte alltid spräckas med inköp av nya leksaker, material och möbler när barnens intresse har börjat svalna. Pedagogen menar att intresset kan komma tillbaka, bara platsen eller materialet får vila en stund. Det gäller att se de möjligheter som finns, men som ibland kan vara svårt enligt pedagogerna. Men märker pedagogerna att den uppbyggda miljön i ett rum inte fungerar gäller det att hitta nya

möjligheter som kanske fungerar bättre. Miljön ska ge utrymme för fantasi och att barnen ska få prova olika möjligheter.

En pedagog beskriver hur en miljö ska vara på detta sätt:

Den ska vara inbjudande, lockande, det ska finnas lite såhär WOW. Det ska locka till lek, locka till fantasi, sätta igång fantasinerverna, men det lät ju så otroligt dumt. Man får ju verkligen gå ner på barnens nivå och se vad det är dem söker. Jag går ofta tillbaka till mig själv. Vad skulle jag tycka vara roligt? Vi pratar med barnen och ordnar det som dem vill utifrån vad som sagts. – pedagog 1

Det gäller att se och lyssna på barnen. Detta för att veta vad barnen vill ha och hur dem vill ha. Pedagogen menar att det finns möjligheter men att de måste se barnen vilket ibland kan vara svårt då det kommer upp hinder av olika slag. Men att ha ett arbetslag att samtala i och byta erfarenheter med varandra är något som pedagoger ska ta till vara på menar en av pedagogerna.

En pedagog nämnde att de haft problem med att inreda vissa rum eftersom att några material, som matbordet, endast ryms i vissa rum vilket begränsar utformningen av miljön. Ett problem vara även att de har för få rum och för mycket material som de vill få plats med. Pedagogen anser då att lösningen blir att byta ut möbler och leksaker i miljön. Både för att skapa intresse hos barnen för något nytt men även för att det är ont om plats i lokalerna. Samtidigt som de väljer att variera med material så bygger de rum i rummen.

Att göra rum i rum och avskärmningar

I detta tema kommer uttrycket rum i rummen beskrivas. Vad menas med det uttrycket och varför väljer pedagoger att jobba med det. Det beskrivs även hur pedagogerna gör för att forma sina rum i rum, vad är det som dem utgår från och varför utgår dem från det?

När det är inskolning av nya barn eller en ny barngrupp försöker pedagogerna att välja relativt neutrala leksaker. Med neutrala leksaker menas, lego, kökssaker och sådant som barn kanske redan är van vid. Och om det är en inskolning av barn i låg ålder väljer pedagogerna att använda sig av vanliga leksaker, exempelvis Fischer-Price-leksaker, vilket är leksaker som de vet brukar fungera för de minsta. Pedagogerna väljer att lägga upp rutinerna på detta sätt eftersom att de inte vet vad barnen är intresserade av när de kommer.

Men de (materialet) kanske inte lockar alls, det vet man inte. – pedagog 3

En del barn kan vara intresserade av en sak i väldigt stor utsträckning medan andra barn inte alls tycker om det. Därför menar pedagogen att det är bra att börja neutralt för att sedan utveckla miljön som barnen vill ha den. Pedagogerna anser att börja neutral, alltså med neutrala leksaker och relativt neutral miljö, på en inskolning så är alla barn på samma nivå. Det är även

mycket som sker hos barnen om de kommer till en ny barngrupp. De ska lära känna både varandra och den möjligtvis nya lokalen. Genom att då använda sig av neutrala leksaker ger pedagogerna möjligheten till barnen att lättare ta in den nya miljön. Då barnen börjat känna sig hemma kan pedagogerna genom observationer och samtal med barnen ta del av vad de vill ha i förskolemiljön. Och utifrån det så bygger pedagogerna upp den miljön som barnen vill ha och börja konstruera rum i rummen.

Pedagogerna beskriver att barnen behöver krypin, någonstans att kunna vara för sig själv och leka i lugn och ro. Om de inte har speciellt många rum att använda sig av i lokalerna kan det vara viktigt att pedagogerna väljer att göra rum i rummen. Då får barnen möjlighet att sitta i lugn och ro om det behovet skulle finnas. Med rum i rummen menas med att gör små avdelningar/vrår av olika material. Då barnen är olika och intresserade av olika material är just rum i rummen ett bra alternativ. Pedagogerna berättar att uppdelning av rummet kan utformas med olika möbler och dekorationer. Det kan vara en köksvrå som avskärmas med en bokhylla och bakom bokhyllan finns en liten ateljé eller kanske en läshörna. Det kan även vara en byrå, garderober och gardiner som hänger på räls i taket som utgör rumsindelningen.

Observationerna av var och med vad barnen leker på förskolan visar att alla de observerade förskolorna har försökt göra rum i rummen. Pedagogerna uttrycker sig att barnens intresse av de olika rummen går i vågor. Ibland är en sak intressant och ibland är det en annan, det går i perioder. Det visade sig att miljön på förskolorna hade en stor bredd, alltså att det fanns allt från sjukhus, affär, bilhörna till en ateljé. Allt för att alla barn ska ha något som just dem är intresserade av.

Tillgänglighet och föränderlighet

I detta tema presenteras material och leksakers tillgänglighet för barnen. Ni får även ta del av problem som kan förekomma när pedagoger placerar materialet. Här beskrivs hur pedagogerna vill ha det och hur det är på de förskolor som pedagogerna arbetar på.

När pedagogerna formar en miljö anser de att det är viktigt hur möbler och leksaker/material placeras. Leksakerna och materialet bör barnen kunna se så de vet vad som finns. Står det högt upp på en hylla kan det vara svårt för barnen ser materialet. Men sedan betonar pedagogerna även att det inte går att ha allt så barnen ser och når. Beroende på vilken ålder det är på barnen kan inte all material finnas tillgängligt av säkerhetsskäl. En pedagog anser att det även gärna får vara bilder på lådorna som används på förskolan för att visa vad som ska vara i lådorna.

Det är lättare att välja något man ser än något man inte ser. – pedagog 3

Precis som beskrivet ovan är det inte lätt för barnen att välja vad de ska jobba och leka med om de inte vet vad som finns. Det är något som alla pedagoger

lyfter fram för att sedan jobba med det på olika sätt. Pedagogerna berättar att allt material kan de inte ha på placerade på barnens nivå av säkerhetskäl. Pedagogerna menar att de istället får göra lösningar så att barnen ändå ser vad som finns men inte når. Pedagog 3 berättar även att tillgänglighet av materialet styrs av var pedagogerna befinner sig.

De yngre barnen är där vi är och de är mer trygga i det rummet. – pedagog 3

Citatet visar på att även om materialet finns tillgängligt för barnen och på deras nivå så de lätt kommer åt det så är det inte säkert att materialet blir tillgängligt för det. Små barn vill gärna vara med pedagogerna och känner sig mer trygga i närheten av pedagogerna. Om pedagogerna inte befinner sig i vissa rum så begränsar pedagogerna materialets tillgänglighet genom att enbart inte befinna sig i rummen. Materialet kan vara lätt tillgängligt för barnen i de rummen men barnen vill inte vistats i dessa rum utan pedagoger. Vid observation av Pedagog 3:s avdelning gick det att se mönster av att de yngre barnen gärna väljer att leka där någon pedagog finns tillgänglig. Vid observationer av andra avdelningar där barnen är äldre gick inte dessa mönster att ses. De äldre barnen tenderar att hellre leka tillsammans med andra barn, att pedagogen är tillgänglig eller i närheten har inte samma betydelse.

Reggio Emiliias synsätt utgår från att ha möbler som är på barnens nivå. Pedagog 3 arbetade på en avdelning som valt att ha bord och stolar i barnens höjd. Pedagogen betonar hur viktigt det är att barnen vet vad som finns, det vill säga att de ska få se det. Men sedan menar dem även att det är viktigt var möblerna ställs. Är möblerna placerad så det blir en lång tom yta så lockar det till spring. Vill pedagogerna inte att barnen ska springa inomhus måste de tänka på hur de placerar möblerna. Pedagogerna menar då istället att det går att använda sig av möbler och material för att motverka det problemet att det blir en lång yta att springa på.

Det ska vara enkelt att veta vart grejerna hör hemma på något vis. Ja, men det ska ha sin plats. – pedagog 2

Pedagogen beskriver vid detta citat tankar kring att ha bilder på lådorna för att barn i alla åldrar ska se och veta var leksakerna ska vara, vilken som är just deras plats. Detta hänger ihop med det som skrevs ovan att barnen ska kunna se vad som finns. Om inte barnen ser vad som finns vet de inte heller var leksakerna ska vara. Om inte leksakerna är synliga så faller metoden att använda sig av bilderna för att visa materialets plats.

I pedagog 1:s barngrupp tyckte barnen att materialet enbart var roligt och intressant att leka med i några veckor. Då anser pedagogen att det är bättre att byta ut materialet ofta för att materialet ska fortsätta vara intressant och roligt för barnen. En av pedagogerna la vikt vid att materialet ska vara så lättillgängligt som möjligt för barnen.

Vi blev ju lite upprörda när arbetsmiljöverket kom och sa att vi skulle ha höga bord. Det är ju inte lättillgängligt. Vår miljö och barnens miljö krockar ju. – pedagog 3

I citatet ovan beskrivs ett problem som uppstår på de allra flesta förskolor. För att miljön ska vara lättillgänglig för barnen blir den inte i rätt arbetsmiljö för pedagogerna. Pedagogerna menar att hon och de andra pedagogerna på förskolan vill att miljön ska utgå ifrån att vara lätt tillgänglig för barnen, inte att den ska utgå ifrån pedagogernas bästa arbetsmiljö. Pedagogerna menar att när barnens miljö fungerar lättillgänglig blir den även en lättare arbetsmiljö för pedagogerna. Barnen är mer självgående när miljön är lättillgänglig för dem och pedagogerna behöver inte hjälpa barnen hela tiden med exempelvis klättring upp och ner ur stolarna och nedplockning av material.

Sammanfattning

Det finns olika möjligheter i lokaler och utrymmen på förskolor men för att utnyttja de utrymmen som finns kan det göras på olika sätt. Det går exempelvis att arbeta med avgränsningar i ett rum, så det blir rum i rummen. Att hitta det bästa sättet som pedagog att arbeta med miljön kan vara svårt. Att lyssna på barnens tankar och försöka förverkliga dem samtidigt som pedagogerna ska bestämma kan vara svårt. Det är en balansgång som pedagogerna måste avgöra.

Att placera möbler och material kan göras på olika sätt. Beroende på vilka åldrar och behov barnen har placeras material och möbler på olika sätt och olika platser och i olika höjdnivåer. Placeringen av leksaker och möbler kan även vara en del till hur barnen väljer att leka. Om de placeras på olika sätt kan det vara så att barnen väljer annorlunda. Miljön på en förskola kan se olika ut beroende på vilken åldersindelning det är på varje avdelning. Pedagogerna beskriver vikten i att utgå från barnens intresse och att få dem delaktiga. Detta för att skapa en miljö som passar barnen. Observationer och samtal med barnen är metoder som kan användas för att få reda på barnens behov och intresse.

Pedagogerna på förskolan har en viktig roll när det gäller att skapa en bra miljö för barnen. Barnen ska trivas på förskolan och då kan miljön vara en stor del i deras trivsel. Det handlar om att se vad som behövs och vad som är överflödigt. När något är överflödigt kan pedagogerna välja att byta ut det till något annat som barnen är intresserade av. Detta görs för att återskapa barnens intresse.

Diskussion

I detta kapitel diskuterar vi undersökning vi gjort och vi kan i resultat se att det finns likheter och olikheter mellan det forskarna beskriver och de pedagogerna beskriver i intervjuerna. Vi kommer att ta upp både positiva och negativa delar av vårt resonemang och vi har Reggio Emilia filosofin i fokus. I avsnittet *Högt och lågt* placerat diskuterar vi om materialet som högt placerat där barnen inte har tillgång till det och om materialet som lågt placerat där barnen har tillgång till materialet men det kanske inte alltid lämpar sig till det. I avsnittet *Skapandet av miljön* tar vi upp på vilket sätt pedagogerna strävar efter att skapa en förskolemiljö som utgår ifrån barnens och deras intressen. I avsnittet *Pedagogens roll* diskuterar vi om vilken betydelse pedagogen har för miljön och hur de påverkar barnens interaktion med miljön och materialet.

Högt och lågt placerat

I resultatet framkommer det att pedagoger anser att det är viktigt hur möbler och material placeras när de formar miljön. De anser även att leksakerna och materialet bör placeras så barnen kan se och använda det. Almqvist (1994) talar däremot om att material på förskolan ofta kan vara placerad så barnen inte når det. Resultatet visar även att om materialet är synlig för barnen är det lättare för dem att välja material. Nordin-Hultmans (2005) tar upp att det material som barnen ofta får tillgång till på förskolorna är ett material som är lättstädat och att det smutsiga materialet placeras otillgängligt för barnen men även att rummen som det finns i inte är tillgängliga för barnen. Pedagogerna anser att om barnen bör få möjligheten att se vad som finns, vet de vad de får och få tillgång att använda materialet. Istället för att material ska vara otillgängligt för barnen. Granberg (2003) menar att det kan vara bra att använda sig av fotografier för att visa materialets plats och även en pedagog i resultatet ansåg detta och använda sig utav bilderna. Barnen får en struktur över materialet och det kan hjälpa så att de lär sig på så vis materialets plats och vilket material som finns tillgängligt. Det är viktigt att även små barn får möjlighet att använda sig utav materialet som finns på förskolan. Resultatet visar att om barn ska kunna upptäcka föremåls funktioner och få vara kreativa och använda sin fantasi behöver barnen få testa, undersöka, använda sig utav dessa på olika sätt. Om barnet enbart får betrakta föremålet får barnet inte någon färdighet i användandet av föremålet (Lindahl, 1998). Små barn tenderar att stoppa alla föremål i munnen och lock till pennor kan lätt hamna i deras munnar och fort händer en olycka. Inom Reggio Emilia filosofin utgår de ifrån att miljön och materialet på förskolorna formas utifrån barnens åldrar och behov (Wallin, 2004). Om materialet är lite högre upp så de allra minsta barnen inte ska nå det kanske de lite äldre barnen inte heller når det. Barnen blir beroende av pedagogerna genom att de måste be pedagoger om hjälp för att kunna använda materialet. Vilket även blir att barnen måste be om lov för användningen utav materialet. Pedagogerna har då makten att bestämma när och om barnen får tillgång till materialet. I resultatet visade det sig att om

materialet placerades tillgängligt för barnen så blev arbetsmiljön behagligare för pedagogerna genom att de inte behöver lyft barnen eller materialet. Inom Reggio Emilia delas barnen in i åldersindelade grupper eftersom de menar att barn i olika åldrar har olika behov i sin pedagogiska miljö (Wallin, 2004). Olika placeringar av samma material i kan vara en nödvändighet.

Skapandet av miljön

Beroende på hur pedagoger placerar leksaker, material och möbler väljer barnen hur och med vad de ska leka. Miljöuppsättningen har en stor betydelse för barnen val av lek menar Granberg (2003). Resultatet visar även att miljöuppsättningen har betydelse för hur barnen leker och var de väljer att leka. Om pedagogerna tänker på hur de placerar materialet så barnen ser det är det större chans att barnen använder sig av materialet. I resultatet tas det även upp att materialets placering spelar stor roll, fel placering i rummet eller fel val av rum kan ha en stor betydelse för barnens användning av materialet. Jonstoj och Tolgraven (2001) beskriver att inom Reggio Emilia utgår pedagoger från barnens behov. De har bland annat låga möbler som är i barnens höjd. Pedagogerna i studien strävar efter att miljön ska vara i barnens nivå. Resultatet tar upp om ett färdigt material och visar att skälet till att barnen väljer att avstå lek med ett färdigt material är att det inte ger möjlighet till fantasi och kreativitet på den nivån som barnen vill. Materialet är redan utformat att vara och användas på ett visst sätt. Medan det även visar sig i resultatet att det material som barnen var mest intresserade av var kiosken som ansågs som ett färdigt material.

Resultatet och tidigare forskning visar att pedagoger strävar efter att utgå från barnens behov och deras intresse när de skapar förskolemiljön. Pedagogerna belyser att det är en viktig utgångspunkt för dem. För att veta vad barnens intresse är går det att göra på olika sätt. Genom observationer menar Hamerslag (2013) att pedagoger kan uppmärksamma barnens intresse. Men ser pedagogerna allting i observationerna? Är det inte lätt att alla situationer inte uppmärksammas eller blir missförstådd? Forskning visar att det är i leken pedagogerna får möjlighet att observera vad barnen gör och är intresserade av (Lillemyr, 2002). Observatörer håller sig på ett avstånd för att inte störa och därmed kan dessa problem uppstå. Det kanske inte alltid blir så att pedagoger får ut helt rätt information. Ett komplement till observationer tror vi kan vara att samtala med barnen. Fråga barnen vad de vill ha och försök tolka svaren på bästa sätt beroende på vilken ålder som barnen är. Forskningen visar även att det även kan vara svårt att ibland tolka vad de små barnen menar (Mackey, 2012). Utmaningen för pedagoger kan vara att försöka hitta den bästa metoden att tolka dem och göra det på bästa sätt. Att låta barnen känna att de varit delaktig i miljöändring eller placering av något är något som kan stärka deras självförtroende menar Mackey (2012). Får barnet känna att det barnet gav som förslag och det som barnet själv har sagt är bra kan detta möjligtvis leda till att barnet kan stärka sitt självförtroende. Om barnen får vara med att planera miljön kan de bli lite stolta över deras egen insats. Reggio Emilia har som en central del i deras filosofi, att barnen ska få vara delaktig (Hamerslag, 2013). I

resultatet visar barnens delaktighet genom att pedagogerna observerar och intervjuar barnen för att se vad de har intresse och vilka behov de har. Det är observationerna och intervjuernas resultat av barnens intresse och behov är utgångspunkten för pedagogernas utformning av miljön. Men som forskning visar får barnen begränsade möjligheter att delta i förändringen av miljön då de anses okunniga till det (Mackey, 2012). Den visar även att det är pedagogerna som har det sista ordet i besluten (Bergström Eriksson, 2013). Pedagogerna har ett ansvar att se vilket material som behövs och vad barnen är intresserade av, att de utgår från barnens intresse när pedagoger ändrar något och planerar något på förskolan. Forskningen visar att barnens självkänsla förstärks om de får känna sig delaktig (Mackey, 2012). Det kanske gör dem stolt över att de har varit med och bestämt?

Att skapa en miljö där all material passar alla barns behov och intressen på samma gång kan kännas som en klar omöjlighet. Men det kanske går att ordna så det finns något som passar alla, istället för att allt ska passa alla? Men då till frågan. Hur ska pedagoger göra för att sätta upp en ny miljö när det kommer nya barn och har haft en annan miljö som fungerat bra tidigare men som inte fungerar nu? Resultatet visar att när det kommer en ny barngrupp försöker pedagogerna i studien att välja neutrala leksaker som barn redan är van vid. Och om det är en ny barngrupp i låg ålder väljer pedagogerna att använda sig av vanliga leksaker som de vet barn i den åldern brukar tycka om. Forskning visar barn kan behöva avgränsningar för att gå undan och vara för sig själv. Granberg (2003) beskriver att det går att ha avgränsningar inom rummen. Resultatet uppvisar att det inte behöver finnas många rum på en avdelning för att barnen ska kunna vara för sig själv. Pedagog 1 beskriver att de inte har många rum att jobba med så de får göra det bästa av situationen och göra avgränsningar i rummen för att det ska finnas olika möjligheter för barnen. Att ha olika rum som har olika användningsområden är ett alternativ pedagoger kan ha menar Nordin-Hultman (2005) men detta kan även begränsa materialets tillgänglighet då barnen kan få begränsade tillgångar till vissa rum. För att få in så mycket som möjligt i ett rum kan pedagoger försöka göra små avgränsningar i rummen så det finns olika alternativ att välja. Och i dessa avgränsningar kan de barn som vill kunna sitta i lugn och ro använda sig av för att gå undan.

Pedagogens roll

I resultatet visar det sig att små barn gärna tillbringar sin tid på förskolan i närheten av pedagogerna. Materialet i sig kanske inte spelar så stor roll för barnen utan det är pedagogernas närhet och tillgänglighet som spelar roll. Material som finns i de rum som pedagogerna befinner sig i eller i närheten av pedagogerna är de material som blir tillgängligt för barnen. I Mayer och Musatti (2011) studie av yngre barn var placeringen av pedagogen viktig. Det var där barnen gick för att få uppmärksamhet och närhet. Studien och resultatet visar att pedagogernas placering har betydelse för barnen. I och med att placeringen har betydelse kan det innebära att materialet som befinner sig utan för pedagogernas placeringar blir otillgänglig för de yngre barnen.

Resultatet och forskning (Löwenborg & Gíslason, 2002) visar att det kan vara lätt för pedagoger att hamna i samma hjulspår som tidigare när det gäller miljön och materialet. Har pedagogerna sett att en miljöuppsättning fungerar kan det nog vara svårt att ta sig ur mönstret även fast de kanske borde. Även om en miljö fungerar för barn kan vara bra att materialet blir utbytt. Det kan vara svårt för pedagoger att veta när de ska göra det om i miljön när det bara flyter på och fungerar. Men när det kommer in en ny barngrupp kanske pedagoger ska tänka på att vara flexibel och kunna ändra i miljön. Lenz Taguchi (2005) skriver att en miljö inte passar alla.

Referenser

- Almqvist, B. (1994). *Approaching the culture of toys in Swedish child care: a literature survey and a toy inventory*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Bergström Eriksson, S. (2013). *Rum, barn och pedagoger - om möjligheter och begränsningar i förskolans fysiska miljö*. Umeå: Pedagogiska Institutionen.
- Ellis, J. & Strong-Wilson, T. (2007). Children and Place: Reggio Emilia's Environment As Third Teacher. *Theory Into Practice*. 46. Utgåva 1, s.40-47.
- Granberg, A. (2004). *Småbarnslek: en livsnödvändighet*. Stockholm: Liber.
- Hamerslag, A. (2013). Barns deltagande och delaktighet: Projektarbete i en förskola med inspiration från Reggio Emilia. Uppsala. Elektronisk resurs.
- Heidegger, M. (1981). *Varat och tiden*. Lund: Doxa Press.
- Jonstoj, T. & Tolgraven, Å. (2001). *Hundra sätt att tänka om Reggio Emilias pedagogiska filosofi*. Stockholm: Utbildningsradion.
- Lindahl, M. (1998). *Lärande småbarn*. Lund: Studentlitteratur.
- Lillemyr, O. (2002). *Lek – upplevelse – lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber.
- Lillemyr, O F. (1990). *Lek på allvar – teorier om lek under förskoleåren*. Lund: Studentlitteratur.
- Löwenborg, L. & Gíslason, B. (2002). *Lärarens arbete*. Stockholm: Liber.
- Mackey, G. (2012). To Know, to Decide, to Act: The Young Child's Right to Participate in Action for the Environment. *Environmental Education Research*. 18, utgåva 4, s. 473-484.
- Mayer, S. & Musatti, T. (2011). Sharing Attention and Activities among Toddlers: The Spatial Dimension of the Setting and the Educator's Role. *European Early Childhood Education Research Journal*. 19, utgåva 2, s. 207-221 2011.
- Nordin-Hultman, E. (2005). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Kristianstad: Liber.

- Pramling Samuelsson, I. & Asplund Carlsson, M. (2003). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.
- Russell, H., Swaminathan, S. & Trawick-Smith, J. (2011). Measuring the Effects of Toys on the Problem-Solving, Creative and Social Behaviours of Preschool Children. *Early Child Development and Care*. 181, utgåva 7, s. 909-927.
- Sandberg, A. (red). (2008). *Miljöer för lek, lärande och samspel*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan: Lpfö98*. (Rev. uppl.). Stockholm: Skolverket.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur.
- Tullgren, C. (2004). *Den välreglerade friheten: [Elektronisk resurs]: att konstruera det lekande barnet*. (Diss.) Malmö: Lärarutbildningen Malmö högskola.
- Vygotskij, L. (1999). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.
- Wallin, K. (2004). *Reggio Emilia och de hundra språken*. Stockholm: Liber AB.
- Åberg, A. & Lenz Taghuchi, H. (2005). *Lyssnandets pedagogik – etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber.

BILAGA 1: Intervjufrågor

- Hur tänker du vid utformningen av miljön?
- Vad ligger i grund till det du väljer i miljön?
- Vilken betydelse tror du materialets placering har för barnens val av lek?
- Ny barngrupp, vilka tankar har du om miljön då?
- Kan du berätta om dina tankar kring miljö och barn i samspel.